

Emelin Pankhurst

Važnost prava glasa

Predavanje održano 24. marta 1908.

Jako mi je čudno što se veliki broj žena ovde okupio večeras, da razmatramo da li je pravo glasa važno, dok celog dana, tu preko reke, u Pekamu, muškarci, bez obzira da li shvataju važnost glasanja, upražnjavaju svoje pravo glasa, i rešavaju u ime žena i u svoje ime brojna pitanja od značaja za zajednicu.

Šta je onda to pravo glasa o kome toliko slušamo upravo sada, mnogo više no što se čulo u raznim diskusijama prethodnih godina? Mislim da se pravo glasa može trostruko opisati. Možemo ga prvo opisati kao simbol, drugo kao čuvara, treće kao instrument. Pravo glasa je simbol slobode, simbol građanstva. Pravo glasa je čuvar svih sloboda koje simbolizuje. A u ovim danima počele smo da na njega gledamo pre svega kao na instrument, kojim možemo dobiti mnogo više nego što su naši preci koji su se za glas borili ikada pomišljali. Čini mi se da se za tako nešto vredno boriti, i žene se danas žestoko bore da ga dobiju.

Gde god je na okupu mnogo ljudi mora postojati vlast. Vlast u kojoj ljudi nemaju pravo glasa je manje više oblik tiranije. Tamo gde postoji pravo glasa, vlast manje više zastupa ljude koji glasaju, zavisno od stepena prava glasa. Kažu nam da u ovoj zemlji imamo vlast koja nas zastupa. Međutim, to ne važi za sve, jer ono što stvarno imamo je zastupnička vlast za muškarce i despotska vlast za žene. Borba za pravo glasa se nastavlja, da bi vlada ove zemlje postala stvarno zastupnička, odnosno da bi zastupala ne samo sve društvene klase već i oba pola.

Danas žene nepopustljivo rade da bi to ostvarile. I bez sumnje vrlo vrlo brzo će ta bitka biti završena, i pobjeda ostvarena. Čak će i liberalna vlada biti prinuđena da da pravo glasa ženama. Gospoda sa liberalnim principima jako dugo pričaju o tim principima, ali tek nedavno su žene shvatile da to kod njih počinje i završava se pričom, i da ne postoji apsolutno nikakva namera da se priča sprovede u delo. Danas, mi smo im skinule maske i učinile da ta gospoda shvate da će morati da se predaju. Ljudi nas pitaju: "Zašto insistirate sada? Zašto otežavate liberalima, sa njihovim velikim i sjajnim programom reformi?" Dobro, kažemo, u krajnjoj liniji upravo liberalima treba da otežavamo, a oni, ako su iskreni, treba da budu zahvalni zbog toga što insistiramo da svoje divne principe sprovedu u praksu. Večeras vam neću govoriti o propagiranju prava glasa. Govoriću sa vama o tome šta će pravo glasa doneti ženama, i o patnjama koje je nedostatak prava glasa ženama prouzrokovao. Želim upravo da najveći deo vremena posvetim toj strani problema. Ono što ću vam večeras reći nije novost. Poslednjih osamnaest meseci to govorimo na svakom čošku i na svim izbornim mestima. Ti argumenti i primeri su savršeno dobro poznati mnogim ženama u publici, ali one neće zameriti da ih ponovim zbog onih koji su ovde prvi put.

Kao prvo, važno je da žene imaju pravo glasa da bi se istakla ženska tačka gledišta u upravljanju ovom zemljom. Za žene je važno da oni koji prave zakone budu odgovorni ženama, te da kada donose zakone koji podjednako utiču i na žene i muškarce, moraju da konsultuju žene i da vide šta žene misle kad oni nameravaju da prave ili menjaju zakone. Godinama je zakon jako malo činio za žene, iz očiglednih razloga. Sve više su članovi Parlamenta okupirani zahtevima onih koji su se na različite načine organizovali da bi promovisali interese svojih fabričkih, političkih ili društvenih organizacija. Član Parlamenta, čak i ako ima bleđu predstavu o tome da žene imaju potrebe, nema vremena da na njih odgovori, niti da ih razmotri. Njegovo vreme je potpuno okupirano zadovoljavanjem potreba onih koji su ga doveli do Parlamenta. Zato, iako je dosta urađeno u interesu radnika koji imaju pravo glasa, i o njima se još mnogo govori, što se tiče žena, legislativa je praktično na nuli. I to ne zato što žene nemaju potreba, ili što njihove potrebe nisu tako hitne.

Priznaje se da su mnogi zakoni zastareli i da ih treba reformisati, to su zakoni koji uzrokuju teške nepravde ženama. Želim ženama koje su večeras ovde da skrenem pažnju na nekoliko zakonskih akata koji vrlo teško i nepravedno opterćuju žene.

Zakoni koji pogađaju žene

Muškarci političari imaju naviku da se ženama obraćaju kao da nema zakona koji pogađaju žene. "Činjenica je" kažu oni "da je kuća mesto za ženu. Politika nema ništa sa tim i zato se politika ne tiče žena." A ipak, zakoni odlučuju kako će žene živeti u braku, kako će se njihova deca vaspitavati i obrazovati, i kakva će biti budućnost njihove dece. I sve se to odlučuje ukazom Parlamenta. Hajde da pogledamo nekoliko tih zakona da vidimo šta o njima možemo reći sa ženske tačke gledišta.

Prvo, uzmimo, zakone o braku. Njih su napravili muškarci za žene. Hajde da razmotrimo da li nas tretiraju ravnopravno, da li su pravedni, da li su mudri. Kakvu sigurnost ima udata žena? Mnoge žene su se udajom odrekle svoje ekonomske nezavisnosti, a na koji način im se to kompenzuje? Kakvu sigurnost žena dobija brakom zbog koga se odrekla ekonomske nezavisnosti? Uzmite primer žene koja je imala dobar prihod. Njoj je rečeno da treba da se odrekne svog zaposlenja da bi bila supruga i majka. Šta ona dobija zauzvrat? Oženjeni muškarci su zakonom obavezni da svojoj supruzi obezbede samo neki smeštaj, nekakvu hranu i odeću. Prepušteno je njegovoj dobroj volji kakav će taj smeštaj, hrana i odeća biti. Prepušteno je njemu da odluči da li će novac utrošiti na kuću i kako; supruga nema zakonska prava da odlučuje o bilo kom od ovih pitanja. Ona zakonski ne polaže prava na bilo koji deo njegovog prihoda. Ako je on dobar čovek, savestan čovek, on radi ispravno. Ukoliko nije, ako odluči da svoju ženu dovede do ivice gladi, tu nema spasa i leka. Ona se mora zadovoljiti onim što on proceni da je dovoljno.

Ja se potpuno slažem da je većina muškaraca znatno bolja od zakona, pa većina žena ne pati onoliko koliko bi mogla da pati kada bi svi muškarci bili zaista loši kao što to mogu, ali s obzirom da postoje i loši muškarci, nepravedni muškarci, zar se ne slažete da bi zakon trebalo promeniti tako da se i njima pozabavi?

Razmislite šta se dešava sa ženom čiji muž umre i ona ostane udovica, ponekada i s jako malom decom. Ako muškarac nema osećanje dužnosti muža i oca, zakon mu dozvoljava da testamentom svu imovinu ostavi nekom drugom, a ne svojoj ženi i deci. Taj testament je pravovažan. Vidite da pozicija udate žene nije nimalo bezbedna. Potpuno zavisi od sreće, baš kao na lutriji. Ako ima dobrog muža, lepo, ako nema dobrog muža, patiće i nema joj pomoći. To je njena pozicija supruge i daleko je od zadovoljavajuće.

Da vidimo sada njenu poziciju ako se nesrećno udala, tako nesrećno da je dobila lošeg muža, nemoralnog muža, zlog muža, muža koji je nepodoban da bude otac. Obraćamo se Sudu za razvode. Kako se ona može osloboditi takvog muškarca? Ako je muž dobio lošu ženu i želi da je se oslobodi, on samo treba da dokaže jedno njeno neverstvo. Ali ako žena želi da se oslobodi lošeg muža, ni jedno, niti hiljadu neverstava nju neće osloboditi, ona mora dokazati bigamiju, ili napuštanje ili izuzetnu okrutnost, kao dodatak neverstvu, da bi mogla da dobije razvod.

Da vidimo njenu poziciju majke. Mislim da smo toliko puta o tome govorile da je mnogima doprlo do svesti. Po engleskom zakonu nijedna udata žena ne postoji kao majka dece koju donosi na svet. Svako dete, po našim zakonima o braku, ima samo jednog roditelja koji može da odlučuje o budućnosti deteta, gde će ono živeti, kako će živeti, koliko će se trošiti na dete, kako će biti obrazovano, i koju veru će ispovedati. Taj roditelj je otac.

To su primeri nekih zakona koje su napravili muškraci, ali koji se tiču žena. Pitam vas, da li bismo imali takve zakone kada bi žene imale pravo glasa. Kada bi žene imale pravo glasa kao što ga imaju

muškarci, imali bismo zakone koji nas tretiraju ravnopravno. Imale bismo jednaka prava u slučaju razvoda i imale bismo zakon u kome bi stajalo da je priroda deci dala dva roditelja, te i zakon priznaje da deca imaju dva roditelja.

Govorila sam vam o poziciji udatih žena koje pred zakonom ne postoje kao roditelji, kao roditelji sopstvenog deteta. Deca u braku imaju samo jednog roditelja. Van braka deca takođe imaju samo jednog roditelja. Taj roditelj je majka, nesrećna majka. Ona sama je odgovorna za budućnost svog deteta, jedino je ona kažnjena ako je njeno dete zanemareno. Želim da vam dam jedan primer. Bila sam u Herefordšajru tokom poslaničkih izbora. Tu je neudata majka izvedena pred sud pod optužbom da je zanemarila svoje vanbračno dete. Ona je radila kao služavka, i morala je da ostavlja dete drugoj osobi da ga pazi. Sudije – sve pukovnici i veleposednici – nisu pitali kolika je njena nadnica, nisu pitali ko je otac deteta i šta on doprinosi održavanju. Poslali su tu ženu u zatvor na tri meseca jer je zanemarila svoje dete. Pitam vas, žene koje ste večeras ovde, da su žene imale udela u pravljenju zakona, zar ne mislite da bi našle načina da očevi ove dece budu podjednako odgovorni za njihovu dobrobit kao i njihove majke?

Pogledajmo zakon o nasleđivanju. Vrlo često smo tokom kampanje za pravo glasa čule od naprednih članova liberalne partije da bi žensko pravo glasa pod istim uslovima sa muškarcima doprinelo većem uticaju vlasništva i opstanku postojećih imovinskih zakoni.

Kada pogledate zakone o nasleđivanju u ovoj zemlji, ovaj argument vas nasmeje. Muškarci su se vrlo dobro pobrinuli da žene ne naslede imovinu sve dok postoji ijedan muški naslednik. I ja mislim da ova demokratska gospoda nisu sasvim iskrena u svojim strahovanjima da bi uticaj vlasništva ojačao kad bi žene dobile pravo glasa. Mislim da nije vreme da žene postavite pitanje: da li je zakon po kome je najstariji sin naslednik pravedan zakon. Ja mislim da ovako treba da postavimo pitanje: ako imovinu nasleđuje najstarije dete, onda neka to bude najstarije dete, bez obzira da li je muško ili žensko. Da su žene imale pravo glasa kada je ovaj zakon donet, potpuno sam sigurna da bi se takav zakon doneo kad se rešavalo pravo prvorodenog deteta.

Ovako možemo dugo. A želela bih da odgovorim na primedbu koja se možda kod vas javlja. Kažu nam, vi govorite o zakonima koji su davno doneti. Sada će zakoni biti drugačiji. Ako se naprave novi zakoni, polovi će se ravnopravno tretirati. A u stvari, izgleda da je muškarcima gotovo nemoguće da, praveći zakone koji utiču i na muškarce i na žene, prepoznaju da uopšte postoji ženska strana priče. Hajde da uzmemo primer sa poslednje sednice Parlamenta. Navikli smo da godinama gledamo kako većito aktuelni predlog zakona o sestri preminule supruge¹ prolazi kroz Donji dom i dolazi do Doma lordova. Ja sam imala običaj – a mnogo je godina otkad sam počela da čitam debate na tu temu – dakle, imala sam običaj da vrlo pažljivo čitam govore da bih videla mogu li naći govor makar jednog muškarca u kojem bi se pokazalo bilo kakvo razumevanje ženskog položaja u tom predlogu zakona. Čitate vrlo elokventne izlive u kojima se zalažu da se muškarcu koji je izgubio ženu omogući da svojoj deci pribavi najbolju maćehu. Ko može biti bolja maćeha, kaže se, nego sestra preminule majke? Prirodne veze, znanje o deci, čine je pogodnijom od bilo koje druge žene da zauzme mesto majke. Ali nikada ne čujete muškarca koji kaže da postoji druga strana te slike. Tako imate zakonske odredbe koje olakšavaju udovcu koji želi da obezbedi ljubaznu maćehu za svoju decu, ali ne postoji olakšanje za udovicu koja želi da obezbedi ljubaznog očuha za svoju decu. Mislim da se u umovima ovih zakonodavaca nikada nije javila misao da možda postoji udovica koja želi da ispuni naredbu iz Starog zaveta da živi brat treba da preuzme teret svog mrtvog brata i ispuni dužnost prema bratovljevoj porodici. Tako, vidite, i u dvadesetom veku vlada isti duh.

¹ Deceased Wife' Sister Bill - dati objašnjenje

Muškarac koji glasa i muškarac koji piše zakone vidi potrebe muškarca na prvom mestu, a ne vidi potrebe žena. A tako će biti dok god žene ne budu imale pravo glasa. Dobro je da se toga setimo u svetlu svega što čujemo o vrednosti ženskog uticaja na muškarce. Ženski uticaj ima efekta jedino onda kada podržava ono što muškarac želi da uradi.

Buduće zakonodavstvo

Hajde da sada pogledamo malo u budućnost. Ako je ikada za žene bilo važno da imaju pravo glasa, danas je to deset puta važnije jer ne možete uzeti novine, ne možete otići na konferenciju, ne možete čak ni u crkvu a da ne čujete mnogo priče o reformi u socijalnom zakonodavstvu. Naravno, očigledno je da je ta vrsta zakonodavstva – a liberalna vlada nam kaže da će, ukoliko dovoljno dugo ostane na vlasti, doneti dosta takvih zakona – od vitalne važnosti za žene. Pravi socijalni zakoni će biti od velikog značaja za žene i decu. Ukoliko budemo imali pogrešne zakone, možda ćemo imati najgoru vrstu tiranije nad ženama od postanka čovečanstva. Čujemo da se pripremaju zakoni o stambenim zgradama. To je svakako pitanje za žene. Svaka žena, kada ozbiljno razmisli o tome, mora se zapitati kako muškarci mogu da se drznu da pomisle kako mogu da određuju kakve treba kuće da budu, a da pri tome ne konsultuju žene. Uzmite zatim obrazovanje. Još od 1870. muškarci pokušavaju da reše kako treba obrazovati decu. Mislim da još uvek nisu shvatili da ako žele ikada da shvate kako treba obrazovati decu, moraće da uzmu u obzir i žene, da pokušaju da nauče makar nešto od znanja koje one imaju iz dugogodišnjeg iskustva. Ne čudimo se što su cele sednice Parlamenta posvećene zakonima o obrazovanju. Jer, vidite, tek nedavno su muškarci počeli da posvećuju pažnju tom pitanju, ili pokušavaju da razumeju šta ta reč znači. Stoga, pošto će se i nadalje silno vreme trošiti na to pitanje, smatram da bi bila značajna ušteda ako bi žene dobile pravo glasa, pa makar samo da bismo imale priliku da odlučujemo kako treba vaspitavati devojčice u onim domaćičkim dužnostima na koje nas muškarci tako rado podsećaju.

Pretpostavljam da ste jutros sve čitale novine. Videle ste da je veliki državnik (gospodin Džon Barns) prosuo reči mudrosti na temu koja se po pravilu pripisuje ženama i gde bi one mogle makar delimično da donose odluke. Smešno je čuti državnika koji upoređuje viski i mleko i diskutuje o tome da li je bebama potrebnije majčino ili sterilisano mleko i koja je količina mleka dovoljna. Ministri misle da su sasvim kompetentni da o ovim pitanjima odlučuju bez nas. A kada se nekoliko žena usudilo da protestuje i predložilo da bi možda bilo najbolje da se ženama, koje su uostalom majke čitave rase, dozvoli da kažu šta misle o tome, bile su okarakterisane kao besramne, i izbacili su ih sa sastanka jer su se usudile da dignu glas u znak protesta.

Zapravo ne čudi što oni odlučuju kakvu vrstu mleka treba davati bebama, jer su pre nekoliko meseci odlučivali kako bebe treba da se donose na svet i ko treba da obavi taj čin. Zakon o babicama, zahvaljujući užasnoj teškoj borbi koja je prolazila dvanaest godina dugu proceduru u Parlamentu, je od žena koje su se zalagale za njega napravio ubeđene sifražetkinje, pošto su shvatile da bi, da smo imale pravo glasa, ova mera bila donesena u par godina. Čak i kada je donet ovaj zakon, bilo je to po cenu mnogih ustupaka koji bi, da su žene imale pravo glasa, sigurno bili izbegnuti. Do današnjeg dana babice nemaju direktne predstavnice u Centralnom odboru koji reguliše primenu ovog zakona. Ipak, uprkos takvom zakonodavstvu, imamo političare, odgovorne članove Parlamenta koji tvrde da žene ne treba se mešaju u politiku i da ne treba da zahtevaju pravo glasa.

Gde su granice ovakvom ponašanju? Isti gospodin koji sebe smatra sasvim kompetentnim da odlučuje kako bebe treba da se hrane, govori nam da bebe nisu jedino u šta će se mešati, već da će se baviti i njihovim majkama. On će odlučiti, parlamentarnim zakonom, da li će udatim ženama biti dozvoljeno da zarađuju da bi bile ekonomski nezavisne ili će ih u tome sprečiti. On smatra da će se udate žene koje zarađuju za život, pokoriti povlačenju Zakona o imovini udatih žena, te da će ostaviti svojim muževima da odluče hoće li im dati taj novac da troše po svojoj proceni. Oduzimanje ženama prava na rad, donošenje ovakve odluke bez konsultovanja sa njima, je akt

tiranije kome se, verujem, žene strpljive i trpeljive kakve jesu, ipak neće pokoriti. Nadam se da će čak i žene iz Liberalne stranke protestovati kad to toga dođe. Ne nadam se ipak previše, jer, nesrećom po sirote udate žene koje znaju šta znači zarađivati za život, one koje odlučuju kakav će biti stav žena iz Liberalne stranke su žene koje nikada nisu zarađivale za život i ne znaju šta znači imati malu decu koja zavise od te zarade, koja će gladovati ukoliko sprečimo njihove majke da zarađuju za život. Na sreću, žene kojih se to tiče nisu od one vrste žena koja će lako dozvoliti da se njima tiho manipuliše. Žene koje pripadaju aristokratiji indistrijskog radništva, žene kao što su radnice u Lankaširskim tekstilnim fabrikama, neće bez protesta dozvoliti tešku eksploataciju svog rada.

Šta je razlog ovakvom predlogu? Rečeno nam je da se time žene oslobađaju da bi mogle da ostanu kod svojih kuća. Ali ja ne vidim da je gospodin Barns predložio da nadoknadi ženama gubitak njihovih zarada. Sve što on predlaže je da žene koje zarađuju između deset i trideset šilinga nedeljno budu sprečene da zarađuju taj novac. On ne predlaže da, ukoliko se muž razboli i nije u mogućnosti da zaradi, njegovu zaradu nadoknadi država. On samo predlaže da se udatim ženama oduzme mogućnost da zarađuju za sebe. To će, kaže on, sprečiti smrtnost odojčadi i staviti tačku na upropaštavanje nacije. Možete li zamisliti bolji primer potpunog nepoznavanja činjenica i stvarne situacije? Ja sam iz Lankašira. Rođena sam u Lankaširu. Mislim da o Lankaširu znam više nego gospodin Barns. I mogu vam reći sledeće, da smrtnosti dece i fizičke degeneracije nema u domovima dobro plaćenih radnika u fabrikama, već kod onih koji žive u straćarama, u domovima običnih radnika gde majke ne odlaze na posao, gde nema dovoljno prihoda da se obezbedi pristojna ishrana za tek rođenu bebu. Tu bebe umiru, u tim stravičnim sirotinjskim kvartovima gde porodice moraju da žive sa šesnaest do osamnaest šilinga nedeljno, a gde je stanarina pet do osam šilinga nedeljno. Koja žena može nahraniti dete od takvog prihoda čak i ako muž donese celu svoju zaradu kući.

Ja znam radnike iz tekstilnih fabrika u Lankaširu. Ne tako davno bile smo u Rozendejl dolini, na posedu gospodina Hartkorta. Na tom posedu je zaposleno više žena nego muškaraca. Naći ćete kćeri koje zarađuju više nego očevi. Naći ćete supruge koje zarađuju više od svojih muževa. One su plaćene po učinku i često zarađuju više nego muškarci. Jednog dana sam razgovarala sa jednom od njih. Išla je kući sa posla. Ima dete od tri ili četiri godine, dobro obučeno, vrlo veselo i koje je izgledalo lepo uhranjeno. Pitala sam je da li radi u tekstilnoj fabrici, i ona je rekla: "Da". Pitala sam koliko zarađuje. Rekla je: "Trideset šilinga nedeljno". Rekla mi je da ima još dece. "Ko se brine o vašoj deci dok ste na poslu?". "Imam domaćicu" odgovorila je. "Neće vam biti dozvoljeno da radite još dugo. Gospodin Džon Barns namerava da vas vrati kući da brinete o deci." A ona je rekla: "Ne znam šta ćemo onda učiniti. Pretpostavljam da ćemo prosto gladovati." Ne znam da li svi znate značenje te reči koja se koristi u Lankaširu. To bukvalno znači umreti od gladi.

U hiljadama domova u Lankaširu, ako predlog gospodina Džona Barnsa postane zakon, mala deca, koja su sad dobro hranjena i o kojima se dobro stara, će ubrzo izgledneti. Ove žene kažu da je svaki šiling koje same zarade vredan koliko dva šilinga njihovih muževa jer je njihov. One mnogo bolje od svojih muževa znaju koliko novca treba za hranu, a koliko treba za kuću. Mislim da ne postoji žena u Lankaširu koja ne shvata da je bolje da ima sopstveni prihod nego da zavisi od muža. One to shvataju mnogo bolje od žena iz više klase čija deca imaju dadilje i vaspitačice. Ostavljam vama da procenite da li žena iz radničke klase, dok god su joj deca dobro hranjena i o njima se dobro brine, ima isto toliko prava na dadilju koliko i njena dobrostojeća sestra. Trebalo bi da kažemo gospodinu Barnsu, da će se žene sa pravom glasa mnogo bolje brinuti o svojoj deci nego što to muškarci rade.

Radnici u teškoj industriji

Večeras u ovoj prostoriji možda nema mnogo žena koje imaju praktičnog iskustva ili znanja o ženama koje su zaposlene u industriji. Želim da kažem nešto i o njima. Prošle godine je u Londonu

održana Izložba o radnicima u teškoj industriji. Izložba je prošla kroz Mančester. Zatim je prenetu u Birmingham. Novine su bile pune. Posle toga su održane konferencije u Zanatskim domovima u tim gusto naseljenim centrima i donete su rezolucije kojima se zahtevala pravna regulativa koja će tom zlu stati na put. Od toga nije bilo ništa. Ako je bilo koja od vas sumnjičava po pitanju prava glasa za žene samo ovo pitanje bi trebalo da bude dovoljno. Pogledajte predloge vlade. Šta se vidi iz nacrtu njihovog programa? Vidi se osmočasovni radni dan za rudare. Ali ništa za žene koje su zaposlene u toj industriji. Zašto se rudarima posvećuje pažnja pre nego ostalima koji su zaposleni u ovoj industriji. Rudarima se posvećuje pažnja zato što, on, rudar ima pravo glasa. Vidite šta glas čini. Da su žene imale pravo glasa, u ovom vladnom nacrtu zakona bilo bi predloga o pomoći ženama zaposlenima u ovoj industriji. Mislim da bi žene, shvatajući stravičnu degradaciju ovih radnika, degradaciju ne samo njih već svih nas, uzrokovanu zlom ove indistrije, bile uporne da dobiju političku slobodu, da bi žene koje su na ovaj način eksploatisane dobile neku vrstu nadoknade za svoj rad, koja bi omogućila makar moralan i pristojan život.

Žene u profesijama

A sada hajde da malo pogledamo drugu stranu. Neke od nas ovde su žene u profesijama. Znaete koliko je i duga i teška bila borba žena da se uključe u profesije, u neke profesije žene sada imaju pristup. A isto tako sve znate i da pozicija žena u tim profesijama nije onakva kakva bi trebalo da bude, a sigurno ne onakva kakva će biti kada žene dobiju pravo glasa. Ženama je vrlo teško da dobiju radno mesto nakon što su se za njega školovale. Ja to znam iz praktičnog iskustva iz rada u državnoj službi. Kad se žena prijavi za mesto koje joj je dostupno, prijavi se i muškarac. Obično su njene kvalifikacije mnogo bolje od njegovih. A ipak ona ne dobija to radno mesto. Muškarci ih dobijaju. To će se promeniti ukoliko dobijemo političku jednakost. Politički ključ može da otvori ova vrata. Žene su kvalifikovanije nego muškarci za rad u svim nivoima obrazovanja, a svakako u osnovnom obrazovanju. Dobijate bolju ženu. A ipak, za jednak rad, ona nije i podjednako plaćena. Kad bi učiteljice imale pravo glasa, muškarci koji su stigli do Parlamenta da bi zastupali učiteljska prava, morali bi da zastupaju prava žena kao i prava muškaraca. Mislim da bi gospoda, koja su na učiteljskom pitanju napravili karijeru i zasnivaju kampanju na muškom pravu glasa, morala da razmotre i interese žena koje ih plaćaju kada bi se osećali odgovornim pred ženama sa pravom glasa.

Gotovo svuda su dobro plaćene poslovi dobili muškarci. Uzmite Akademiju umetnosti. Žene koje studiraju umetnost su isto toliko dobre kao i muškarci. A ipak, kad završe studije, žene ne dobiju nijedno od dobrih mesta. Sva profesorska mesta i sva druga dobro plaćena mesta na fakultetima se daju muškarcima. Poznavala sam direktorku jednog koledža u našem velikom gradu. Rekla mi je: "Prilično me rastuži kad vidim bistre mlade devojke koje očekuju da će zarađivati za život, a otkriju da za njih nema posla kad završe školovanje." Pravo glasa će rešiti te probleme. Pravo glasa će učiniti svakodnevni život žena lakšim u svakoj oblasti na koju pomislite.

Pitanja izvršne vlasti

Postoji zatim izvršna vlast. Mi ne želimo pravo glasa samo da bi se doneli novi zakoni. Smatram da je pravo glasa veoma važno za izvršnu politiku. Imam puno razloga da tako mislim jer sam upravo izašla iz zatvora. Možemo čestitati sebi da su Militantne sifražetkinje među kojima sam ja, uspele makar da primoraju vladu da postavi prvu ženu inspektorke u zatvorima. Naravno, to je sasvim sitna stvar, ali mnogo znači. Znači početak reforme zatvora, reformu zatvorske discipline, tretmana u zatvorima, a te reforme su već jako dugo potrebne. Dakle, kad mi dobijemo pravo glasa, neće biti potrebne godine pregovaranja oko postavljenja jedne zatvorske inspektorke. Direktan rezultat dobijanja prava glasa biće postavljenje i mnogih inspektorke u fabrikama. Kada sam poslednji put tražila podatke, postojala je samo jedna žena koja radi inspektorski posao u fabrikama u celoj

Irskoj. A ipak, samo u Belfastu mnogo je više zaposlenih žena i devojaka nego muškaraca i dečaka. Potreba za inspekcijama je ogromna u fabrikama jute i lanenog platna. Savršeno je jasno da ako imate žene i devojke zaposlene u tim fabrikama, da bi one bile propisno proveravane, morate imate žene koje rade taj posao. Imaćemo ih čim budemo bile u stanju da privučemo pažnju na interese žena, a to možemo jedino ako imamo pravo glasa.

Slično stoje stvari u obrazovanju. Nadzornice u školama su jako potrebne. Štaviše ne postoji nijedna žena koja nadzire primenu Zakona o siromašnima, niti nadzornica radničkih domova i radničkih bolnica. A ipak, tamo šaljem stare, bolesne i malu decu. Potrebno nam je da tu rade socijalne radnice. Ne mogu da pobegnem od gospodina Džona Barnsa. Pomislili biste da će čovek koji je poreklom iz radničke porodice, sin radnika, biti u stanju da shvati da bi bilo dobro da na tim poslovima imamo žene. A ipak je gospodin Džon Barns, i to ubrzo po postavljenju, upitan da li odobriti zapošljavanje žene na mestu socijalnog radnika u velikom sindikatu na severu Engleske, rekao da to nije protivzakonito, ali da je to praksa koju ne treba podsticati. Ali mi ćemo dobiti ta mesta za žene. Mi ćemo učiniti da ženama bude dozvoljeno da vode posao koji su upravo muškarci proglašavali ženskim poslom, a to je briga o starima, bolesnima i maloj deci.

Mogla bih da ređam beskrajne primere. U stvari, što više razmišljamo o važnosti glasa za žene, postaje jasnije koliko je to životno pitanje. U našoj agitaciji, svakog dana nalazimo nove razloge i nove potrebe za pravo glasa.

Zaključak

Nadam se da će neke žene i muškarci odavde izaći sa odlukom da o tom pitanju makar razmisle pažljivije nego ranije. Videće da mi žene koje se toliko borimo za pravo glasa želimo ga jer sa njim možemo da učinimo mnogo dobrih stvari. Ne želimo ga da bismo se hvalile njime. Ne želimo ga da bismo imitirale muškarce ili bile kao muškarci. Želimo ga jer bez prava glasa ne možemo da učinimo ono što je potrebno i dobro, što svaki muškarac i žena koji su deo zajednice treba da imaju volju da učine u interesu te zajednice. Uvek je ženski posao bio da se brinu o tom, da misle o pitanjima doma. Uveravam vas da nijedna žena koja zahteva pravo glasa ne misli da treba da digne ruke od svojih kućnih obaveza. Ona uči da daje šire značenje tim obavezama, koje su bile ženske otkako je ljudska vrsta postala, i biće ženske do trenutka kad ljudska vrsta prestane da postoji. Na kraju krajeva, dom je velika i važna stvar. To nije samo naš mali dom sa četiri zida i našim malim i privatnim interesima. Dom je dom svakog ko pripada ovoj naciji. Nijedna nacija ne može imati pravi dom ukoliko žene kao i muškarci ne daju sve od sebe da stvore mesto gde svako dete koje se rodi ima pristojnu šansu da odraste i postane zdravo, srećno i korisno sopstvenoj zajednici.

Prevela Aleksandra Vesić